

SÉNAT DE BELGIQUE**BELGISCHE SENAAT**

SÉANCE DU 8 FÉVRIER 1939.

VERGADERING VAN 8 FEBRUARI 1939.

Rapport de la Commission des Travaux Publics chargée d'examiner le Projet de Loi contenant le Budget du Ministère des Travaux publics et de la Résorption du Chômage pour l'exercice 1939.

Verslag uit naam van de Commissie van Openbare Werken, belast met het onderzoek van het Wetsontwerp houdende de Begroting van het Ministerie van Openbare Werken en Werkverschaffing voor het dienstjaar 1939.

(Voir les n°s 4-IX, 11, 61 et les Annales parlementaires de la Chambre des Représentants, séances des 15, 21, 22, 23 décembre 1938 et 31 janvier 1939; le n° 5-IX du Sénat.)

(Zie de n^{rs} 4-IX, 11, 61 en de Handelingen van de Kamer der Volksvertegenwoordigers, vergaderingen van 15, 21, 22, 23 December 1938 en 31 Januari 1939; n° 5-IX van den Senaat.)

Présents : MM. le baron BOËL, président; BERNARD (R.), DE HASQUE, DE NAUW, DEPONTIEU, HANS, JOACHIM, LALEMAND, le baron NOTHOMB, OHN, SERVAIS, VANDENBULCKE, VANDEWIELE, VAN VLAENDEREN et VAN BELLE, rapporteur.

SOMMAIRE.

	PAGES.
1. — Préambule	2
2. — L'épuration des eaux usagées. .	2
3. — Les moyens de transport et la mobilisation	4
4. — L'automobilisme, les routes et la sécurité	5
5. — Reprise des routes par l'Etat . .	9
6. — Le Budget	10
7. — Questions de la Commission . .	11
8. — Conclusions	14

INHOUD.

	BLADZ.
1. — Inleiding	2
2. — De zuivering der afvalwateren .	2
3. — De vervoermiddelen en de mobilisatie	4
4. — Het automobilisme, de wegen en de veiligheid	5
5. — Overneming der wegen door den Staat	9
6. — De Begroting	10
7. — Vragen der Commissie	11
8. — Besluit	14

MESDAMES, MESSIEURS,

1. — Préambule.

Le Budget soumis à votre Commission a été discuté par la Chambre des Représentants en premier lieu. Il a été l'objet d'un examen attentif et d'une discussion sérieuse dans cette assemblée. Les questions : de la résorption du chômage, de l'électricité, de l'industrie de la pierre, des transports sur routes, de la circulation et de la police des routes, de la reprise des routes par l'Etat, de l'urbanisme, de la pollution des eaux, et de certains problèmes régionaux, ont été exposées et discutées par de nombreux membres.

Cette discussion approfondie, nous dispense, de reprendre dans ce rapport, la plupart des questions soulevées et nous permet ainsi de répondre favorablement à l'appel qui nous a été adressé de rédiger un bref rapport lorsque le budget a été discuté en premier lieu par la Chambre des Représentants.

2. — L'épuration des eaux usagées.

L'honorable Ministre des Travaux publics a prononcé sur cette question des déclarations de la plus haute importance dans son discours à la Chambre. C'est la première fois, croyons-nous, que le problème a été posé avec autant de netteté et nous devons en remercier le Ministre. Rappelons sa conclusion :

« Dans le domaine des voies navigables, toute nouvelle source de pollution est rendue impossible par suite d'une réglementation sévère. Les situations existantes sont améliorées par des arrêtés royaux, pris par catégories d'industries, et dont les dispositions s'appliquent autant aux voies navigables qu'aux cours d'eau non navigables. Quant aux égouts communaux,

MEVROUWEN, MIJNE HEEREN,

1. — Inleiding.

De aan uw Commissie voorgelegde begroting werd in de eerste plaats behandeld door de Kamer der Volksvertegenwoordigers. Zij werd er aandachtig onderzocht en ernstig besproken. De vraagstukken van de bestrijding der werkloosheid, van de electriciteit, van de steennijverheid, van het vervoer op de wegen, van het verkeer en van de verkeerspolitie, van de overneming der wegen door den Staat, van het urbanisme, van de waterverontreiniging en van sommige gewestelijke vraagstukken werden uiteengezet en besproken door talrijke leden.

Deze grondige bespreking ontslaat ons ervan in dit verslag terug te komen op de meeste opgeworpen vraagstukken en laat ons toe gunstig te beantwoorden aan den tot ons gerichten oproep dat er een kort verslag zou worden opgemaakt wanneer de begroting in de eerste plaats werd onderzocht door de Kamer der Volksvertegenwoordigers.

2. — De zuivering der afvalwateren.

De geachte Minister van Openbare Werken heeft over dit vraagstuk verklaringen van het hoogste belang afgelegd in zijn redevoering in de Kamer. Het is de eerste maal, meenen wij, dat het vraagstuk zoo duidelijk werd gesteld en wij moeten er den Minister voor danken. Brengen wij zijn besluit in herinnering :

« Op het gebied van de bevaarbare wateren wordt elke nieuwe bron van verontreiniging onmogelijk gemaakt door een strenge regeling. De bestaande toestanden worden verbeterd door koninklijke besluiten, die zullen worden uitgevaardigd per categorieën van nijverheden, en waarvan de bepalingen evenzeer slaan op de bevaarbare als op de niet-bevaarbare waterwegen.

toute initiative de l'Etat est vinculée par suite de son impuissance légale à agir sur les communes situées sur les cours d'eau non navigables.

» Le Département se propose donc de soumettre incessamment aux Chambres un projet de loi qui mette l'Etat à même de prescrire à ces communes les mesures d'assainissement indispensables, qui renforce la législation actuelle en matière pénale, relative aux déversements d'eaux résiduaires industrielles et qui mette à la disposition des communes ou intercommunales un organisme d'exécution analogue à celui existant en matière de distribution d'eau ».

Cette déclaration de l'honorable Ministre nous permet d'espérer une solution prochaine de toute la question de l'épuration des eaux.

Mais en attendant, toutes les mesures susceptibles de sauvegarder l'hygiène publique en empêchant la pollution des eaux de rivières doivent être prises. A ce sujet, nous avons noté avec la plus vive satisfaction, la création de stations d'épuration dans un nombre sérieux de communes.

Il faut continuer et résoudre à présent d'une manière définitive la question de l'épuration des eaux industrielles; c'est par un véritable sentiment de soulagement que nous avons pris connaissance des dispositions prises par les industriels du Nord de la France pour l'épuration de leurs eaux résiduaires, mesure qui aura pour conséquence, de résoudre définitivement la question de l'Espierre qui a fait couler presque autant d'encre qu'elle a charrié de boues infectieuses.

Les mesures prises à ce jour par le Département des Travaux publics, ainsi que celles que vient d'indiquer l'honorable Ministre, nous permettent d'espérer que la question de la pollu-

Wat de gemeenteriolen aangaat, wordt elk iniatief van den Staat verijdel door zijn wettelijke machteloosheid om druk uit te oefenen op de gemeenten die gelegen zijn op de onbevaarbare wateren.

» Het Departement is dus van plan om eerlang aan de Kamers een wetsontwerp voor te leggen, waarbij de Staat aan deze gemeenten de onmisbare maatregelen tot gezondmaking zou kunnen voorschrijven en waarbij de huidige wetgeving in strafzaken, betreffende het afvoeren van nijverheids-afvalwater, zou worden verscherpt, en dat aan de gemeenten en intercommunales een uitvoeringsorganisme zou ter beschikking stellen, in den aard van dat hetwelk inzake watervoorziening bestaat. »

Deze verklaring van den geachten Minister laat ons toe eerlang een oplossing van heel het vraagstuk der waterzuivering te verhoplen.

Maar in afwachting moeten al de maatregelen worden getroffen die de openbare gezondheid kunnen vrijwaren door de verontreiniging der rivierwateren te beletten. Desaangaande hebben wij met de levendigste voldoening de oprichting vastgesteld van zuiveringsstations in een groot aantal gemeenten.

Men moet voortgaan en thans definitief het vraagstuk der zuivering van de nijverheidswateren oplossen; met een oprecht gevoelen van opluchting hebben wij kennis genomen van de schikkingen getroffen door de nijveraars uit Noord-Frankrijk voor de zuivering hunner afvalwateren; deze maatregel zal voor gevolg hebben een definitieve oplossing te geven aan het vraagstuk van de Spiere, die bijna zooveel inkt heeft doen vloeien als zij verpestende modder heeft meegevoerd.

De tot heden door het Departement van Openbare Werken getroffen maatregelen en deze aangeduid door den geachten Minister, laten ons toe te hopen dat het vraagstuk der veront-

tion des eaux de rivières, conjointement avec celle de l'épuration des eaux usées, tant industrielles que ménagères, seront définitivement résolues pour le plus grand bien de l'hygiène et de la santé publique.

3. — Les moyens de transport et la mobilisation.

Nous devons une fois de plus reprendre la question de la suppression des tramways et des trolleybus et de leur remplacement par des autobus.

Il n'entre pas dans nos intentions d'examiner la question des transports en général, ni la coordination de ceux-ci, car en le faisant nous dépasserions le cadre qui nous est assigné.

Mais on nous permettra de jeter, à nouveau, un cri d'alarme lorsque nous constatons la lenteur avec laquelle on s'occupe des liens qui existent entre les moyens de transport, les routes, la défense nationale et celle de nos sites.

Nous avons assisté il y a quelques mois à la mise du pays sur pied de paix renforcé et nous avons bien dû constater le manque de moyens de transport rapides et convenables.

Nous devons rendre hommage au Département de la Défense Nationale pour la manière dont il a réalisé cette mobilisation partielle avec des moyens de fortune et, malgré quelques critiques inévitables en pareille circonstance, reconnaître que les résultats obtenus ont été concluants.

Mais, nous pouvons dire aussi que l'obligation pour l'armée de faire appel à toute espèce de véhicules a nui à une réalisation plus rapide du programme à réaliser et a jeté un trouble plus grand dans l'organisation économique du pays.

reiniging van de rivierwateren alsmede dit der zuivering van de afvalwateren, zoowel van het nijverheidswater als van het huishoudwater, definitief hun beslag zullen krijgen, voor het grootste nut van de hygiëne en van de volksgezondheid.

3. — De vervoermiddelen en de mobilisatie.

Eens te meer moeten wij terugkomen op de afschaffing der tramwegen en trolleybussen en op hun vervanging door autobussen.

Het ligt niet in onze bedoeling het vraagstuk van de vervoermiddelen in het algemeen, noch de samenordening derzelve te onderzoeken; want dit zou het ons toegewezen kader te buiten gaan.

Maar men zal ons toelaten andermaal een alarmkreet te slaken wanneer wij vaststellen met welke traagheid men zich bezighoudt met de banden die bestaan tusschen de vervoermiddelen, de wegen, de landsverdediging en de verdediging van ons natuurschoon.

Enkele maanden geleden waren wij getuige van het op versterkten vredesvoet brengen van het leger en wij zijn verplicht geweest het gebrek aan vlugge en behoorlijke vervoermiddelen vast te stellen.

Wij moeten hulde brengen aan het Departement van Landsverdediging voor de wijze waarop het met noodmiddelen deze gedeeltelijke mobilisatie heeft verwezenlijkt en, ondanks enkele onvermijdelijke kritiek in dergelijke omstandigheid, toegeven dat de verkregen uitslagen afdoende waren.

Wij mogen echter ook zeggen dat de verplichting voor het leger zijn toevlucht te nemen tot allerlei soorten vervoermiddelen een vluggere verwezenlijking van het te volbrengen programma heeft geschaad en een grooter stoornis in de economische inrichting van het land heeft verwekt.

Sans vouloir nous immiscer dans le domaine de la Défense Nationale, nous pouvons affirmer, une fois de plus, que la mise sur pied de paix renforcé de l'armée, a démontré clairement qu'il fallait arriver à bref délai, à supprimer dans notre pays, tous les tramways et les trolleybus, moyens de transport périmés pour les remplacer par des autobus, capables de se mouvoir en toutes circonstances et de rendre d'immenses services en cas de mobilisation.

Toutes les grandes villes — Londres, Rome, Paris, Vienne, etc., suivies par de nombreuses villes de moindre importance, ont supprimé leurs tramways; notre pays ne peut pas rester plus longtemps sans examiner, très sérieusement, ce problème. Nous savons bien que la question revêt un caractère particulièrement difficile, en raison, d'une part, des capitaux engagés dans les compagnies de tramways et, d'autre part, par le fait que nous sommes tributaires de l'étranger pour l'essence nécessaire aux autobus.

Mais ne l'oublions pas, la suppression des tramways et des trolleybus apporterait plus de facilités dans la circulation dans nos grands centres et plus d'homogénéité dans les transports en cas de mobilisation. Enfin, les plaintes des défenseurs de nos sites contre l'érection de poteaux innombrables et de toiles d'araignées dans les centres de tourisme, disparaîtraient aussi.

Il y a le plus grand intérêt pour tous de résoudre ce problème et nous insistons vivement, une fois de plus, pour que le Département s'attache avec vigueur à trouver les moyens d'aboutir le plus rapidement possible.

4. — L'automobilisme, les routes et la sécurité.

Le gros problème de la coordination des transports met à l'avant-plan

Zonder ons te willen begeven op het gebied van landsverdediging, mogen wij wel eens te meer bevestigen dat het brengen van het leger op versterkten vredesvoet, duidelijk bewezen heeft dat men er moest toe komen binnen kortentijd al de tramwegen en trolleybussen, die verouderde vervoermiddelen zijn, af te schaffen, om ze te vervangen door autobussen welke zich in alle omstandigheden kunnen bewegen en ontzaglijke diensten leveren in geval van mobilisatie.

Al de groote steden — Londen, Rome, Parijs, Weenen, enz. — gevolgd door talrijke andere minder belangrijke steden, hebben hun tramwegen afgeschaft; ons land kan niet langer het ernstig onderzoek van dit vraagstuk uitstellen. Wij weten wel dat dit punt een bijzonder moeilijk uitzicht biedt, eenerzijds wegens de kapitalen in de tramwegmaatschappijen belegd, en anderzijds, door het feit dat wij afhangen van het buitenland voor de voor de autobussen vereischte benzine.

Laten wij echter niet vergeten dat de afschaffing van de tramwegen en trolleybussen het verkeer in onze groote centra danig zou vergemakkelijken, en in geval van mobilisatie, meer eenvormigheid in het vervoer zou brengen. Ten slotte, zouden de klachten der verdedigers van onze landschappen tegen het plaatsen van talloze palen en spinnewebben in onze centra voor toerisme ook ophouden.

Elkeen heeft het grootste belang bij de oplossing van dit vraagstuk, en wij dringen andermaal levendig aan opdat het Departement zich krachtdadig zou beijveren de middelen te vinden om het zoo spoedig mogelijk op te lossen.

4. — Het automobilisme, de wegen en de veiligheid.

Het gewichtig vraagstuk van de ordening van het verkeer brengt de

les revendications et prétentions des automobilistes. Nous ne pouvons dans ce rapport examiner cette question qu'en relation avec la construction de nos routes et les possibilités de la circulation dans le pays, l'ensemble de la question relevant de la Commission des transports.

Les Unions professionnelles des transporteurs ont établi un cahier de revendications qui comprend sept points :

1° pas d'autorisation, mais simple déclaration;

2° liberté de parcours dans tout le pays et pour toutes marchandises;

3° aucune limitation autre que la concurrence libre et loyale;

4° protection contre la concurrence déloyale;

5° contrôle raisonnable sur le matériel seul;

6° meilleure compréhension des mesures de coordination;

7° suppression du représentant du rail en appel et son remplacement par un transporteur.

Si nous ajoutons à ces revendications des transporteurs, celles des autres usagers de l'automobile qui demandent à faire de la vitesse sans limite, nous aurons une idée précise de ce qui se passerait sur nos routes si satisfaction était donnée à toutes ces revendications dans l'état actuel de nos routes.

Il est impossible d'accepter entièrement ce que demandent les transporteurs, car ce serait oublier que la plupart de nos routes sont incapables de supporter le trafic réclamé et ce serait autoriser les abus, en faveur d'une seule catégorie d'usagers de la route.

La vérité c'est que tant que nos routes n'auront pas, dans tout le pays, été élargies, aménagées, rectifiées pour permettre les lourds transports et les

wensen en eischen van de automobilisten op het voorplan. Wij kunnen in dit verslag dit punt slechts onderzoeken in verband met den bouw onze wegen en de verkeersmogelijkheden in het land; het vraagstuk in zijn geheel hoort tot de bevoegdheid van de Commissie voor Verkeerswezen.

De beroepsverenigingen van vervoerders hebben een lijst van eischen opgemaakt, die de volgende zeven punten telt :

1° geen toelating, doch eenvoudige verklaring;

2° vrij verkeer in geheel het land en voor alle goederen;

3° geen andere beperking dan de vrije en eerlijke mededinging;

4° bescherming tegen oneerlijke mededinging;

5° redelijk toezicht alleen op het materiaal;

6° beter begrip van de maatregelen tot samenordering;

7° afschaffing van den vertegenwoordiger van het spoor in hooger beroep en vervanging door een vervoerder.

Indien wij bij deze eischen der vervoerders deze voegen van de andere automobiëlsgebruikers die vragen om met een onbeperkte snelheid te rijden, dan zullen wij ons een nauwkeurig gedacht kunnen vormen van wat op onze banen zou gebeuren moest in de huidige omstandigheden ingegaan worden op al deze eischen.

Het is niet mogelijk heelemaal voldoening te geven aan de vervoerders; men mag inderdaad niet vergeten dat onze banen het gevraagde verkeer niet kunnen dragen, en men zou bovendien misbruiken toelaten ten gunste van een bepaalde categorie weggebruikers.

De waarheid is dat, zoolang onze banen niet in heel het land zullen verbreed zijn, ingericht en rechtgetrokken om het zwaar vervoer en de groote

grandes vitesses, il sera impossible d'entrer dans les vues défendues par les transporteurs et les automobilistes. Cette constatation implique l'obligation de prendre des mesures rigoureuses qui permettent l'utilisation de nos routes aussi bien par le piéton, le charretier et le cycliste, que par le transporteur et l'automobiliste.

Il faut donc chercher la juste mesure entre les revendications des uns et des autres et les possibilités matérielles de les satisfaire. Il est certain qu'une réglementation sérieuse doit exister pour toutes les catégories d'usagers de la route.

C'est pourquoi nous marquons notre accord sur les idées développées par l'honorable Ministre des Travaux publics sur la nécessité d'imposer le permis de conduire pour les automobilistes. La Commission est d'autant plus heureuse de noter cette déclaration que depuis de nombreuses années elle a soulevé le problème devant la Haute-Assemblée. Lors de l'examen du projet de loi déposé par M. Demets en 1930, la Commission a marqué son accord sur le permis de conduire, le contrôle des véhicules, l'organisation de la circulation et l'assurance obligatoire.

Le Sénat a voté le projet de loi ainsi élargi, mais la Chambre n'a pas cru jusqu'à présent devoir l'adopter.

Des mesures ont certes été prises par arrêté royal pour arriver à une meilleure organisation de la circulation mais les problèmes essentiels : le permis de conduire et l'assurance obligatoire, ne sont pas résolus.

Nous sommes donc particulièrement heureux de voir reprendre l'examen de ces questions, ainsi que celle du Code de la route et de l'éclairage des véhicules.

D'autres questions doivent retenir l'attention du Département des Travaux publics; tout d'abord celle des

snelheid toe te laten, het onmogelijk zal zijn in te gaan op de wenschen van de vervoerders en automobilisten. Deze vaststelling sluit de verplichting in zich strenge maatregelen te treffen voor het benutten onzer banen zowel door den voetganger, den voerman en den fietser, als door den vervoerder en den automobilist.

Men moet dus de juiste maat zoeken tusschen de eischen van de eenen en de anderen en de stoffelijke mogelijkheid om daaraan te voldoen. Het is zeker dat een ernstige reglementeering moet ingevoerd worden voor al de categorieën weggebruikers.

Daarom betuigen wij onze instemming met de opvattingen van den geachten Minister van Openbare Werken omtrent de noodzakelijkheid het rijbewijs voor de automobilisten verplichtend te maken. De Commissie neemt met des te meer genoegen akte van deze verklaring daar zij sedert talrijke jaren het vraagstuk in de Hooge Vergadering heeft opgeworpen. Bij het onderzoek van het wetsvoorstel ingediend door den h. Demets, in 1930, heeft de Commissie haar instemming betuigd in verband met het rijbewijs, het nazicht der voertuigen, de inrichting van het verkeer en de verplichte verzekering.

De Senaat heeft het aldus verruimd wetsontwerp goedgestemd, maar de Kamer heeft tot nog toe niet gemeend het te moeten goedkeuren.

Er werden stellig maatregelen getroffen bij koninklijk besluit om te komen tot een betere inrichting van het verkeer, maar de essentiële vraagstukken: het rijbewijs en de verplichte verzekering, zijn niet opgelost.

Met bijzonder genoegen zien wij dus dat het onderzoek van deze vraagstukken alsmede van het wetboek van den weg en van de verlichting der voertuigen werd hervat.

Andere vraagstukken nog moeten de aandacht van het Departement van Openbare Werken gaande maken.

pistes cyclables. Nous savons qu'un effort très sérieux a été accompli, en ce sens, au cours des dernières années; mais ceux qui voyagent dans nos régions de tourisme en période de vacances, voient combien le nombre considérable de cyclistes qui circulent sur nos routes trop étroites, sans trottoirs, ni accotements, et sans piste cyclable, constitue un grave danger, non seulement pour le cycliste et l'automobiliste, mais aussi pour le piéton.

On doit se rendre compte au Département que la presque totalité des routes en moyenne et haute Belgique est composée de routes trop étroites, ayant de fortes pentes, des tournants trop brusques et manquant généralement d'accotements convenables et de pistes cyclables.

C'est une des causes des trop nombreux accidents que nous déplorons chaque année.

Nous voudrions donc pouvoir convaincre le Département des Travaux publics de la nécessité d'avoir des accotements pour cyclistes et des trottoirs pour piétons à chacune de nos routes. Bien entendu, il s'agit d'accotements et de trottoirs qui seront entièrement réservés à la circulation cycliste ou pédestre et que nous ne les verrons pas comme cela arrive trop souvent, encombrés de pierrailles, de détritiques ou autres.

Nous pouvons nous résumer en disant : sécurité et garanties en imposant le permis de conduire, l'assurance obligatoire, le contrôle des véhicules, la limitation des poids transportés et des dimensions des véhicules transporteurs;

Sécurité en aménageant parallèlement à chaque route, une piste cyclable et des accotements pour piétons;

Sécurité en veillant à ce que ces accotements ne soient pas encombrés de matériaux, de détritiques, végétations, ou autres;

Vooreerst dit van de fietspaden. Wij weten dat er in deze richting tijdens de laatste jaren ernstige inspanning werd gedaan; maar diegenen, die in onze toeristische streken tijdens het verlof reizen, zien hoezeer het aanzienlijk aantal fietsers op onze al te enge wegen, zonder stoepen noch zijpaden en zonder fietspad, een ernstig gevaar beteekent, niet alleen voor den fietser en den automobilist, maar ook voor den voetganger.

Men moet zich in het Departement rekenschap ervan geven dat bijna al onze wegen in Midden- en Hoog-België al te eng zijn en sterke hellingen vertoonen, alsmede al te plotse bochten en doorgaans geen behoorlijke zijpaden noch fietspaden hebben.

Dit is een der oorzaken van de al te talrijke ongevallen die wij ieder jaar betreuren.

Wij zouden dus het Departement van Openbare Werken willen overtuigen van de noodzakelijkheid zijpaden voor fietsers en stoepen voor voetgangers aan te leggen op iedere baan. Het geldt, wel te verstaan, zijpaden en stoepen die volledig zullen voorbehouden zijn voor het fietsverkeer en voor de voetgangers en die niet, zooals vaak gebeurt, vol steenen, afval of andere zaken liggen.

Wij kunnen samenvatten als volgt : veiligheid en waarborgen door oplegging van het rijbewijs, de verplichte verzekering, het nazicht der voertuigen, de beperking van het vervoerde gewicht en van de afmetingen der voertuigen;

Veiligheid door, gelijklopend met iederen weg, een fietspad en zijpaden voor voetgangers aan te leggen;

Veiligheid door te waken dat deze zijpaden niet vol liggen met materialen, afval, gewassen of dg.

Sécurité en faisant disparaître dans la plus grande mesure, les passages à niveau, les tournants brusques, les obstacles barrant la vue des usagers de la route;

Sécurité en apportant à notre signalisation routière toutes les améliorations requises, surtout là où les routes vicinales et communales rejoignent les routes de l'Etat.

5. — Reprise des routes par l'Etat.

Suite à une question que nous lui avons posée, le Département des Travaux publics nous a informé l'année dernière qu'il y avait 1,500 kilomètres de routes provinciales qui devraient être reprises par l'Etat; il estimait les charges à en résulter à :

1° entretien : 56 millions de francs pendant dix à quinze ans (le Département n'inscrit cependant que 63 millions de francs pour l'entretien des 9,000 kilomètres de routes de l'Etat);

2° réadaptation (travaux extraordinaires) : 127 millions de francs pendant dix ans.

Il faudrait ajouter à la reprise des routes provinciales, celle des chemins limitrophes de deux ou plusieurs communes, car elles sont certainement parmi les plus mal entretenues du pays.

Le Département nous dit que la question des dépenses constitue évidemment l'une des plus grosses difficultés à vaincre pour réaliser la reprise.

Cette observation nous montre le cercle vicieux dans lequel nous tournons.

La plupart des provinces et des communes ont leurs budgets en déficit, en raison de la situation économique qui a tari leurs ressources ordinaires; conséquences : les routes ne sont pas entretenues et encore moins réfectionnées.

Veiligheid door in de ruimste maat de overwegen te doen verdwijnen alsmede de korte bochten en de belemmeringen die het uitzicht aan de weggebruikers versperren;

Veiligheid door aan onze wegsignalisatie al de vereischte verbeteringen toe te brengen, vooral daar waar de buurtwegen en de gemeentewegen de Staatsbanen kruisen.

5. — Overneming der wegen door den Staat.

In antwoord op een door ons gestelde vraag heeft het Departement van Openbare Werken ons verleden jaar laten weten dat er 1,500 kilometer provinciewegen door den Staat moesten worden overgenomen; de daaruit voort te spruiten lasten werden geraamd als volgt :

1° Onderhoud : 56 miljoen frank gedurende tien tot vijftien jaar (het Departement voorziet evenwel slechts 63 miljoen voor het onderhoud van de 9,000 kilometer Staatsbanen);

2° De heraanpassing (buitengewone werken) : 127 miljoen frank gedurende tien jaar.

Bij de overneming der provinciewegen zou nog dienen gevoegd de overneming der grenswegen tusschen twee of meer gemeenten omdat deze thans behoren tot de meest slecht onderhouden wegen van het land.

Het Departement zegt ons dat het vraagstuk der uitgaven natuurlijk een der grootste moeilijkheden is die zich verzetten tegen de overneming.

Deze opmerking toont ons in welken kringloop wij ons bewegen.

De meeste provinciën en gemeenten boeken een tekort op hun begrootingen wegens den economischen toestand die hun gewone bronnen van inkomsten heeft drooggelegd; het gevolg daarvan is dat de wegen niet worden onderhouden en nog minder worden hersteld.

Cette situation existant depuis de nombreuses années, et rien n'indiquant qu'une amélioration pourrait se produire prochainement, nous arriverons bientôt à la destruction totale de ces routes; il faudra alors emprunter pour reconstruire à nouveau, d'où dépenses beaucoup plus considérables pour le pays.

Pour l'entretien d'un seul chemin de grande communication, certaines communes rurales se voient chargées de dépenses dépassant la totalité de leurs recettes, d'où endettement sans possibilité d'en sortir.

Il est donc grand temps que le Département des Travaux publics apporte une conclusion au rapport de la Commission Ministérielle d'enquête de la voirie communale et provinciale, si l'on veut éviter de se trouver prochainement devant un désastre, dans ce domaine.

Le Gouvernement doit, ou bien assurer aux pouvoirs subordonnés les ressources nécessaires, ou bien reprendre à sa charge les chemins de grande communication et les routes limitrophes de communes.

6. — Le Budget.

Le Budget des Travaux publics proprement dit se monte à : 290 millions 159,820 francs, contre 287 millions 262,145 francs pour 1938.

De cette somme 74,526,250 francs vont aux dépenses de personnel, soit près de 3,000,000 de francs en moins que pour 1938.

Les dépenses de matériel montent à 21,305,195 francs contre 19,860,995 francs en 1938. L'augmentation est due aux frais de casernement de la gendarmerie, aux voies hydrauliques et à divers frais de l'Administration Centrale (voir art. 10 et 11).

Le chapitre des subsides se monte à : 13,545,375 francs contre 13,548,450 francs.

Daar deze toestand sedert talrijke jaren bestaat en daar niets erop wijst dat er eerlang verbetering te verwachten is, zullen wij weldra komen tot de volledige vernieling van deze wegen; alsdan zal er dienen ontleend om de wegen andermaal aan te leggen, vandaar heelwat aanzienlijker uitgaven voor het land.

Voor het onderhoud van een enkelen weg van groot verkeer, zien sommige landelijke gemeenten zich belast met uitgaven die het globaal bedrag hunner ontvangsten overschrijden; daardoor zitten zij in schulden zonder mogelijkheid eruit te geraken.

Het is dus hoog tijd dat het Departement van Openbare Werken gevolg geve aan het verslag der Ministerieele Commissie tot onderzoek van de gemeente- en provinciewegen, indien men wil vermijden dat men eerlang voor een rampzaligen toestand zou staan.

De Regeering moet ofwel aan de ondergeschikte besturen de noodige geldmiddelen verzekeren, ofwel de groote verkeerswegen en de grenswegen tusschen verschillende gemeenten te zijnen laste nemen.

6. — De Begrooting.

De eigenlijke begrooting van Openbare Werken bedraagt 290,159,820 fr. tegen 287,262,145 frank voor 1938.

Van deze som gaat er een bedrag van 74,526,250 frank naar de uitgaven voor personeel, zegge ongeveer 3 miljoen frank minder dan voor 1938.

De uitgaven voor materieel bedragen 21,305,195 frank tegen 19,860,995 fr. in 1938. De verhooging is te wijten aan de uitgaven voor kazerneering van de Rijkswacht, voor de waterwegen en voor verschillende onkosten van het hoofdbestuur (zie de artikelen 10 en 11).

Het hoofdstuk van de toelagen bedraagt 13,545,375 frank tegen 13 miljoen 548,450 frank.

Celui des travaux et acquisitions à : 175,305,000 francs contre 172,290,000 francs. Le Service des routes est en diminution de 4 millions et celui des bâtiments civils en augmentation de 6 millions. Le Service des voies hydrauliques et des ports est en augmentation de 2 millions.

Parmi les dépenses exceptionnelles notons : 100,000 francs pour l'achat de machines à écrire; un subside de 50,000 francs au Comité permanent international de la route Londres-Istanbul et 1,000,000 de francs pour la participation des divers départements ministériels à la Grande Saison Internationale de l'Eau, à Liège en 1939.

Regrettons une fois de plus l'insuffisance des crédits pour l'entretien des routes; le crédit qui était de 67 millions en 1938 est ramené à 63 millions pour 1939.

Il y a quelques années, le Département avait lui-même estimé à 125 millions par an la somme nécessaire à un bon entretien des routes. Le crédit demandé sera loin d'être suffisant pour empêcher une détérioration rapide de nos routes. Nous attirons une fois de plus l'attention de M. le Ministre sur l'urgente nécessité d'obtenir les sommes nécessaires à un bon entretien et aux réfections régulières de nos routes, si l'on veut éviter de grosses dépenses de reconstruction à bref délai.

7. — Questions de la Commission.

L'examen du budget a soulevé en Commission les questions suivantes :

Un membre a demandé qu'il soit donné satisfaction à la revendication des transporteurs par routes, au sujet

De werken en aankopen bedragen 175,305,000 frank tegen 172,290,000 frank. De dienst der wegen boekt een vermindering met 4 miljoen en die van de burgerlijke gebouwen boekt een verhooging met 6 miljoen. De dienst van de waterwegen en van de havens boekt een stijging met 2 miljoen.

Vermelden wij onder de buitengewone uitgaven : 100,000 frank voor den aankoop van schrijfmachines; een toelage van 50,000 frank aan het bestendig internationaal comité van de baan Londen-Istamboel en 1 miljoen frank voor de deelneming van de onderscheidene ministerieele departementen aan de groote internationale Watertentoonstelling te Luik in 1939.

Betreuren wij eens te meer de ontoereikendheid van de kredieten voor het onderhoud van de wegen; dit krediet, dat in 1938 67 miljoen bedroeg, werd teruggebracht op 63 miljoen voor 1939.

Enkele jaren geleden had het Departement zelf het bedrag dat noodig is voor een degelijk onderhoud van de wegen, geraamd op 125 miljoen per jaar. Het gevraagde krediet zal op verre na niet volstaan om een stijgende beschadiging van onze wegen te beletten. Wij vestigen eens te meer de aandacht van den Minister op de dringende noodzakelijkheid de sommen te verkrijgen die noodig zijn voor een degelijk onderhoud en voor het regelmatig herstel van onze wegen, indien men in een nabije toekomst aanzienlijke uitgaven voor wederaanleg wil voorkomen.

7. — Vragen van de Commissie.

Het onderzoek van de begrooting heeft in de Commissie de volgende vragen doen rijzen :

Een lid heeft gevraagd dat er voldoening worde geschonken aan den eisch der aannemers van vervoer langs

des distances sur lesquelles ils peuvent rayonner; certaines provinces, comme le Luxembourg notamment, où les distances entre agglomérations sont très grandes, ne devraient pas être soumises à des règles aussi restrictives que celles qui sont en vigueur.

Ce même membre a demandé d'autre part, qu'en ce qui concerne les transports, on établisse une distinction entre les routes touristiques et celles de circulation ordinaire.

Un membre a demandé que la signalisation des routes soit plus précise notamment en spécifiant où commence une agglomération et où elle finit; de plus les points où il y a danger de faire de la vitesse devraient être indiqués nettement à l'intention surtout des personnes qui ne circulent pas régulièrement sur les routes dangereuses.

Une observation a également été présentée par un membre au sujet de l'indication des villages. L'administration place les indications parfois à plusieurs kilomètres du village proprement dit, ce qui trouble les automobilistes.

La Commission demande que les précisions réclamées soient examinées en vue d'éviter des erreurs, des détours et des accidents.

La question de la signalisation bilingue des centres touristiques a été soulevée par plusieurs membres qui estiment que les touristes devraient trouver dans tout le pays, les inscriptions en leur langue maternelle.

Un membre a soulevé la question des plaques indicatrices des noms de villages dont l'orthographe a été modifiée par décision d'une Commission; il pense que la commune intéressée seule devrait pouvoir prendre une décision valable en pareil cas. La situation créée par ces modifications sur la route de Bruxelles-Paris notamment est contraire aux intérêts du pays.

de baan in verband met de afstanden welke zij mogen afleggen; sommige provinciën zooals Luxemburg onder meer, waar de afstanden tusschen agglomeraties zeer groot zijn, zouden niet moeten onderworpen worden aan regelen die zoo beperkend zijn als deze welke thans in voege zijn.

Hetzelfde lid heeft anderdeels gevraagd dat er voor het vervoer een onderscheid worde gemaakt tusschen de wegen van toerisme en deze van gewoon verkeer.

Een lid heeft gevraagd dat de seininrichting van de wegen nauwkeuriger zou zijn, inzonderheid door te bepalen waar een agglomeratie begint en waar zij eindigt; bovendien zouden de punten waar het gevaarlijk is snel te rijden, duidelijk moeten worden aangeduid ten behoeve vooral van de personen die niet regelmatig op de gevaarlijke wegen verkeer.

Een lid maakte ook een opmerking over de aanduiding van de dorpen. Het Bestuur plaatst de platen soms op ettelijke kilometers van het eigenlijke dorp, wat de automobilisten in de war brengt.

De Commissie vraagt dat hieraan gevolg zou worden gegeven om vergissingen, omwegen en ongevallen te vermijden.

Verschillende leden hadden het over de tweetalige aanwijzingen in de centra voor toerisme, daar zij achten dat de toeristen in het heele land opschriften in hun moedertaal moeten kunnen vinden.

Een lid wees op de naamplaten van de dorpen waarvan krachtens het besluit eener commissie de spelling werd gewijzigd; hij is van meening dat alleen de betrokken gemeente in dergelijk geval een beslissing zou mogen treffen. De toestand, door die wijzigingen geschapen, onder meer op de baan Brussel-Parijs, is in strijd met de belangen van het land.

L'éclairage imposé aux cyclistes a été signalé à l'attention des membres de la Commission; l'absence très souvent constatée de feu rouge aux cycles constitue un grave danger et le membre estime qu'une police plus sévère devrait être faite sur nos routes; d'autre part, en attendant que des pistes cyclables existent partout, la police devrait veiller à ce que les cyclistes ne circulent pas en rangs de deux ou trois sur les routes.

Un autre danger existant sur nos routes a été signalé par ce membre. Lorsqu'une troupe est en marche le soldat qui ferme la marche est généralement porteur d'une lampe-tempête, ce qui prête à confusion. Le membre a signalé que dans d'autres pays, les soldats fermant la marche étaient porteurs de lampes avec piles électriques, attachés au bras et donnant un feu clignotant, comme les automobiles. Ce système appliqué à des groupes de soldats en marche la nuit, permettrait plus aisément de se rendre compte de l'obstacle que l'automobiliste doit éviter.

Enfin, une question d'une certaine gravité a été soulevée par un membre, au sujet de l'acquisition par le *British Museum*, d'une sculpture en bois, provenant à dire d'experts, d'un navire Viking du IXe siècle, pièce découverte au cours de dragage dans l'Escaut. Un ingénieur des Ponts et Chaussées s'est approprié cette pièce et l'a vendue pour le prix de 550 Livres au *British Museum*.

Deux questions ont été posées à ce sujet :

1° quelles sont les mesures prises pour que notre pays rentre en possession de cette précieuse pièce historique;

2° quelles sont les dispositions prises envers l'ingénieur qui s'est approprié un bien de l'Etat et a-t-il remboursé au Département le produit de la

De aandacht van de leden der Commissie werd geroepen op de verlichting voorgeschreven voor de wielrijders; het vaak vastgesteld gemis van rood achterlicht op de rijwielen is een ernstig gevaar en het lid is van meening dat de politie strenger op onze banen zou moeten optreden; in afwachting trouwens dat er overal fietspaden zouden bestaan, moet de politie er de hand aan houden dat de wielrijders niet met twee of drie naast elkaar op de banen rijden.

Een ander gevaar op onze wegen werd door dit lid aangestipt. Wanneer een troep op marsch is, draagt de laatste soldaat meestal een stormlamp, wat tot verwarring aanleiding geeft. Het lid wees er op dat in andere landen de soldaten, die de marsch sluiten, drager zijn van electrische lampen, aan den arm vastgemaakt en met een bliklicht, als de autos. Dit stelsel, toegepast op groepen soldaten op nachtmarsch, zou toelaten den hinderpaal gemakkelijker te zien, dien de automobilist moet vermijden.

Een ander ernstig vraagstuk door een lid aangeraakt betreft het koopen, door het *British Museum*, van een houten beeldhouwwerk, voortkomende naar het zeggen van deskundigen, van een Wikingschip uit de IXe eeuw, tijdens baggerwerken in de Schelde ontdekt. Een ingenieur van Bruggen en Wegen heeft zich dit stuk toegeëigend en het voor 550 pond aan het *British Museum* verkocht.

Dienaangaande werden twee vragen gesteld :

1° Welke maatregelen werden genomen opdat ons land terug in bezit van dit kostbaar historisch stuk zou komen;

2° Welke maatregelen werden genomen tegen den ingenieur die zich een bezit van den Staat heeft toegeëigend; heeft hij aan het Departement de

vente d'un objet qui ne lui appartenait pas.

Monsieur le Ministre, voudra bien, croyons-nous, donner une réponse en séance publique aux diverses questions soulevées dans ce chapitre.

8. — Conclusions.

La Commission après examen du rapport et du budget, insiste à nouveau pour que la question de l'assurance-obligatoire de tous les automobilistes et autres usagers de la route, soit réalisée à bref délai, afin de mettre un terme aux souffrances de ceux qui ayant été accidentés, obtiennent un beau jugement qui les laissera dans la misère, parce que le condamné n'a aucune garantie à donner.

Le présent rapport et le budget ont été approuvés à l'unanimité des membres présents.

Le Rapporteur,
CH. VAN BELLE.

Le Président,
P. BOËL.

opbrengst terugbetaald van den verkoop van een stuk dat hem niet toebehoorde?

De Minister gelieve in openbare vergadering een antwoord te geven op de verschillende vragen in dit hoofdstuk gesteld.

8. — Besluit.

Na onderzoek van het verslag en van de begroting, vraagt de Commissie andermaal met nadruk dat het vraagstuk van de verplichte verzekering van alle automobilisten en andere weggebruikers eerlang zou worden opgelost, om een einde te maken aan het lijden van diegenen die, na slachtoffer van een ongeval te zijn geweest, een mooi vonnis bekomen dat hen van ellende laat omkomen, omdat de veroordeelde geen waarborg kan bieden.

Dit verslag en de begroting werden eenparig door de aanwezige leden goedgekeurd.

De Verslaggever,
CH. VAN BELLE.

De Voorzitter,
P. BOËL.